

Wat te doen, na de zware shag?

Eind jaren zeventig begon ik filosofie te studeren. De grote revoluties hadden hun tijd gehad en de nieuwe Maagdenhuisbezetting bestond uit het naspelen van de echte revolutie van tien jaar eerder. Toch waren veel studenten wijsbegeerte nog lid van communistische mantelorganisaties: ze werkten uit solidariteit in fabrieken en rookten op ideologische gronden zware shag. Het woord trainingskamp had een positieve klank. Anderen liepen trippend dan wel in lange gewaden, mantra's mompelend, door de gangen, op zoek naar verlichting. Of de wc. Of naar het licht op de wc, wie zal het zeggen ...

De gangen waren smal, maar velen schoven langs elkaar zonder te groeten. De lucht was nog zwaar van ideologie, al leken de sinds jaar en dag uit Parijs afkomstige revoluties geluwd. In de wetenschapsfilosofie daarentegen was van alles aan de hand. Kuhn en Feyerabend zetten het werk van de Frankfurter Schule met geheel andere middelen voort en gingen het vermaledijde wetenschapspositivisme te lijf. Dat werd als 'rechts' afgeserveerd.

Het wekt geen verwondering dat Feyerabend aansloeg, want zijn boek heette *Against method* en verwierp elk gezag. Kuhns revolutionaire papieren stonden er wat minder goed voor, al was zijn boek een aanslag op het geloof in de objectieve wetenschap. Maar de verbeelding kwam bij hem niet aan de macht, hij sprak nooit over verdrukte groepen en hij had verdacht veel weg van de saaie wetenschapper waar de revolutionaire filosoof van die dagen niks mee te maken wilde hebben.

Het duurde niet lang voor het poststructuralisme en de deconstructie een nieuwe revolutie vanuit Parijs introduceerden. Het betekende de consolidatie van een intellectueel anarchisme dat niet meer verdween, een permanente revolutie die tot een onafzienbare pluriformiteit in de filosofie heeft geleid. Feyerabend is inmiddels vergeten, maar het intellectueel anarchisme van die dagen is in de filosofie gelukkig nog springlevend, zoals we in vele jaren *Krisis* hebben mogen beleven.

Krisis ontstond in de jaren die ik hierboven beschreef. Het moest het gat vullen dat het afgezworen marxistische geloof had geschapen. Marx en Lenin werden aan de kant geschoven. Van de laatste bleef alleen de titel van het in 1902 verschenen pamflet bewaard: *Wat te doen?* Die vraag hing als een lege tekstballon boven ieders hoofd en *Krisis* probeerde die tekstballonnen weer te vullen met zinnen waarin we konden geloven. Men kan het nog eens nalezen in de mooie inleiding bij het jubileumnummer.

Uit de tekstballonnen sprak zelden verbittering, veeleer nieuwsgierigheid naar wat er in de filosofie om ons heen, in andere landen ook, speelde. Die nieuwsgierigheid en belangstelling voor het heden is sindsdien de kracht van *Krisis* geweest. Het

blad heeft mij en veel andere filosofen in een vroeg stadium laten kennismaken met nieuwe filosofische ontwikkelingen.

Als ik de jarige hiermee niet alleen mag feliciteren, maar ook nog tot iets anders aan mag sporen, zou ik het tijdschrift, ons tijdschrift, toewensen soms wat meer oog voor intellectuele tradities te hebben. Ik bedoel hiermee uitdrukkelijk niet traditioneler worden – ik bedoel vaker de traditie te zien die in veel filosofische gedachten verborgen ligt, een traditie die na de empirische wending van het tijdschrift soms wat al te ver op de achtergrond is gekomen. Dus niet gaan volgen wat over Hegel, Spinoza, Nietzsche, Hobbes of Kant verschijnt, tenzij die receptie met hedendaagse debatten te maken heeft die voor *Krisis* interessant zijn. Maar de auteurs wel meer laten uitleggen hoe veel discussie op Hegel, Spinoza, Nietzsche, Hobbes, Kant, James, Heidegger of Wittgenstein teruggrijpt (en in mijn ogen vooral op Rousseau, altijd weer op Rousseau).

Filosofie is niet in de eerste plaats een gereedschapskist om de werkelijkheid te veranderen, maar het actief voortzetten van een ideeëngeschiedenis die deze werkelijkheid, en wat daar beter aan kan, niet onverschillig bekijkt.

De journalistieke en maatschappijkritische invalshoek maakt *Krisis* sterk, de systematisch filosofische blik maakt *Krisis* interessant, de licht anarchistische inslag aantrekkelijk. Als *Krisis* erin slaagt de actuele filosofische discussie meer te verbinden met een langere intellectuele traditie dan het de laatste jaren doet, blijft het ook de komende 25 jaar onmisbaar.

Voordracht gehouden op 30 maart 2006 ter gelegenheid van het jubileumfeest van *Krisis*.